

Innspill fra Akademiet for yngre forskere til Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023–2032

Oslo, 10.09.2021

Akademiet for yngre forskere (AYF) takker for muligheten til å gi innspill til revidering av langtidsplan for forskning og høyere utdanning for perioden 2023–2032 (LTP).

Vi har tatt utgangspunkt i spørsmålene i innspillsbrevet fra Kunnskapsdepartementet (ref 21/2786) fra 21. mai 2021, og valgt å besvare et flertall av disse. Vi har strukturert innspillet vårt i tråd med dette.

Sammendrag og anbefalinger

I dette avsnittet gir vi et kort sammendrag av temaene som innspillsbrevet tar opp, og våre hovedanbefalinger knyttet til disse. Anbefalingene er grundigere redegjort for i selve innspillet.

De største samfunnsendringene

Vi anser klimakrisen, utfordringer knyttet til fri forskning og akademisk ytringsfrihet samt ettervirkninger av koranapandemien som de tre største samfunnsendringene. Dette skaper også et behov for endringer i den reviderte langtidsplanen.

Hindringer for måloppnåelse

I vårt innspill viser vi til flere konkrete hindringer som vi mener svekker måloppnåelsen. Blant annet gjelder dette den høye andelen midlertidighet i norsk akademia, som bidrar til å skape usikre karriereveier og betingelser for yngre forskere, og svekker kvaliteten på forskningen. I tillegg finner vi store variasjoner i UH-sektoren i forskernes betingelser og tid til å forske.

Selv om det har vært en økning i forskningsmidler, har vi ikke oppnådd målet om at FOU-innsatsen skal utgjøre 3 prosent av BNP. Vi anbefaler at NFR utreder en to-trinns søknadsprosess med en forenklet søknadsmodell i første runde, og en mer fullverdig søknad for de som går videre til andre runde. Dette vil spare tid for de som søker, og i tillegg sikre at NFR får mer kapasitet til søknadsbehandlingen.

Vi mener at det økte presset mot den akademiske ytringsfriheten er bekymringsverdig. Vi må verne fri forskning mot press og maktmisbruk fra interesser som ønsker å sensurere eller påvirke resultatene, enten det er styresmakter, næringsinteresser eller andre oppdragsgivere.

Mål og prioriteringer

Vi mener langtidsplanen har gode målsetninger, og at disse bør videreføres. AYF mener at det bør gjøres noen justeringer i prioriteringene knyttet til «Klima, miljø og miljøvennlig energi» og «Samfunnsikkerhet og samholdighet i en globalisert verden».

Missions

Vi anbefaler at såkalte *missions* får et norsk begrep, for eksempel «samfunnsutfordringer» eller «samfunnsoppdrag». For at «missions» skal være best mulig innrettet, er det viktig at forskere, både yngre og etablerte, tar del i utformingen av «missionene».

Tillit til forskning

For å sikre høyere tillit til forskningsbasert kunnskap, må forskningens verdier, metoder og innhold formidles til befolkningen i større grad enn i dag. Formidling må anses og anerkjennes formelt som en integrert del av forskningen.

Andre innspill

AYF mener at norsk som fagspråk må beholdes og videreutvikles, og at den reviderte langtidsplanen må inneholde en strategi for dette.

1. Hvilke endringer i samfunnet (eller i bestemte sektorer) gir behov for endringer eller forsterket innsats innenfor forskning og høyere utdanning i årene som kommer?

Samfunnet står overfor en rekke store og komplekse problemstillinger som krever kunnskap og forskning for å løses. Nedenfor trekker vi frem fem områder som AYF mener bør vies ekstra oppmerksomhet og innsats i årene fremover.

Klima: I høst kom FNs Klimapanel, IPCC, med sin sjette [hovedrapport](#)¹. Konklusjonene er klarere enn noen gang: Klimaendringene påvirker allerede hele kloden, med mer ekstremvær og ekstremværhendelser som ville vært usannsynlig uten menneskelig påvirkning på klimaet. Sterke fagmiljøer og fremragende klimaforskning har bidratt med kunnskapen om klimaendringene. Når samfunnet, både lokalt og globalt, skal omstilles for å kutte karbonutslipp og nå klimamålene, kreves det kunnskap fra alle fagfelt: naturvitenskap, samfunnsvitenskap og humaniora. På den måten kan både fysiske endringer og samfunnsmessige utfordringer knyttet til omstilling, forstås i sammenheng.

Fri forskning og akademisk ytringsfrihet: Fri forskning er en forutsetning for vitenskapelig kvalitet, og den akademiske friheten må vernes om og ikke overstyres utenfra, verken av politikere, oppdragsgivere eller kommersielle interesser. Forskning må ha en plass i det offentlige ordskiftet for å fremme en kunnskapsstyrt debatt. Vi ser med uro på utviklingen i en rekke europeiske land, blant annet i vårt naboland Danmark, hvor politikere langt på vei har grepet inn i den akademiske friheten. Vi må sikre at ikke den frie forskningen og forskerne som står bak, blir utsatt for press og maktmisbruk fra interesser som søker å sensurere eller påvirke resultatene.

Ettervirkninger av pandemien: Koronapandemien satte en brå stopper for mobiliteten i Europa og verden for øvrig. Yngre forskere mistet dermed viktige muligheter for karriereutvikling. Innreiseforbudet gjorde det i lang tid umulig for nyansatte forskere å komme inn i landet. Dette har skapt hindringer for det internasjonale forsknings samarbeidet. En revidert langtidsplan må ta hensyn til dette, og målrette innsatsen for å bidra til at forskningsmiljøene kan gjenoppta internasjonale samarbeid og faglig utvikling, med særlig oppfølging av de yngre forskerne.

Kunstig intelligens: Den teknologiske utviklingen innen kunstig intelligens går raskere enn samfunnet greier å omstille seg. Teknologien gir nye muligheter, men også juridiske og etiske utfordringer. Tverrfaglig forskning på disse aspektene ved kunstig intelligens – hvordan den allerede påvirker

¹ FNs Klimapanel (IPCC) / Miljødirektoratet (2021): «Sjette hovedrapport fra FNs Klimapanel (IPCC): Delrapport 1: Fysiske klimaendringer». Lastet ned fra: <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/klima/fns-klimapanel-ipcc/dette-sier-fns-klimapanel/sjette-hovedrapport-forste-delrapport/#content>

Akademiet for yngre forskere

samfunnet, og hvordan det vil kunne endre samfunnet i framtiden – er viktig for å lage gode juridiske og etiske retningslinjer og lover som bidrar til en ønsket samfunnsutvikling.

2. Er det konkrete hindringer i det norske kunnskapssystemet som svekker måloppnåelsen for langtidsplanen, og hva kan i så fall gjøres?

AYF mener at følgende er de viktigste hindringene for at vi oppnår målene satt i LTP:

Usikre betingelser for forskere og yngre forskere spesielt

AYF mener at for å nå målene i Langtidsplanen, er det avgjørende at forskning og høyere utdanning fremstår som en attraktiv karrierevei, at UH-sektoren evner å tiltrekke seg de skarpeste hodene og at disse forblir i akademien.

Vi ser imidlertid at arbeidsbetingelsene for forskere, og spesielt yngre forskere, bidrar til å skape usikre karriereveier. Dette har blitt forsterket av den pågående koronapandemien.

Faktorer vi mener skaper usikkerhet, er den store graden av midlertidighet i sektoren, en uklar stillingsstruktur og at snittalderen for fast ansettelse er godt over 40 år. Dette er godt belyst i flere rapporter, blant annet [Underdalsutvalget sin utredning](#) (2018)² og vår egen rapport «[Unge Forskere i Norge](#)».³ Sistnevnte rapport viste også at usikre arbeidsforhold var en av hovedgrunnene til at bare 40 prosent av våre respondenter ser for seg å jobbe med forskning om ti år, og kun halvparten ville anbefalt dagens unge å ta fatt på en forskerkarriere.

Midlertidigheten gjør det vanskelig å planlegge langsiktig forskning av høy kvalitet. Vi mener at den særlige sårbarheten som preger denne gruppen, er underbelyst i sektoren. Dette gjelder også virkningene den utbredte midlertidigheten har for arbeidsmiljø, opplevd yringsfrihet og faglig frihet.

Koronapandemien har hatt negativ innvirkning på norsk forskning, og vil med stor sannsynlighet fortsette å ha det i lang tid fremover. Ringvirkningene av pandemien er godt redegjort for blant annet NIFU-rapporten «[Et akademisk annerledesår](#)» (2021)⁴ og vår egen rapport «[Karriere etter korona](#)» (2021)⁵. Sistnevnte rapport viser også at pandemien i stor grad har rammet yngre forskere. Den viser at en allerede krevende situasjon for mange yngre forskere har blitt enda vanskeligere.

Viktige tiltak for å møte disse utfordringene er blant annet å gjøre fast ansettelse til en hovedregel ved ansettelser i akademiske stillinger. I tillegg mener vi det må gjøres midlertidige justeringer for å demme opp for skjevheter som følge av koronapandemien, for eksempel å heve aldersgrensen for Forskningsrådets virkemidler for yngre forskere, og at internasjonal erfaring/nettverk ikke brukes

² Underdal m.fl (2018): «Stillingsstruktur ved universiteter og høyskoler: Rapport fra ekspertgruppe nedsatt av Kunnskapsdepartementet» – lastet ned fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/718a967d80c74517a38f6dba7e61e524/2018-05-08-utvalgsrapport.pdf>

³ Akademiet for yngre forskere (2018): «Unge forskere i Norge. Karriereveier og ambisjoner». – lastet ned fra: <https://akademietforyngreforskere.no/wp-content/uploads/2018/05/Ayf-UngeForskereINorge2018.pdf>

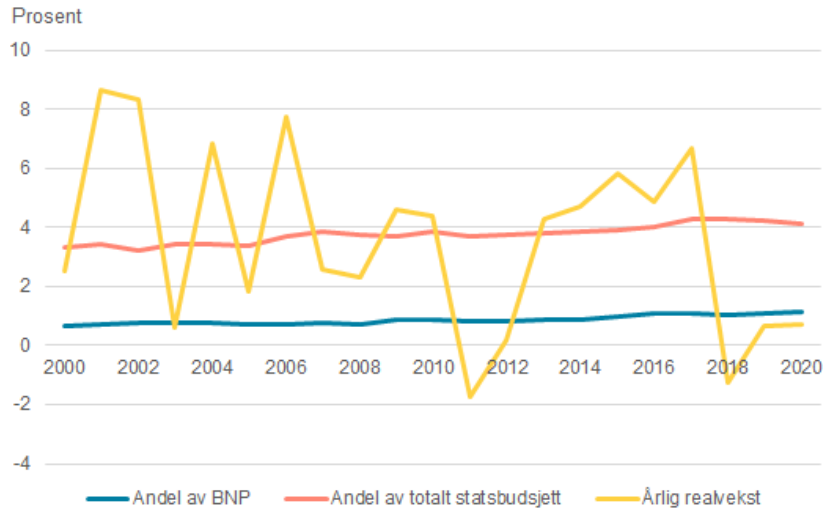
⁴ NIFU (2021): «Et akademisk annerledesår: Konsekvenser og håndtering av koronapandemien ved norske universiteter og høyskoler», NIFU-rapport 2021:9, lastet ned fra: <https://nifu.brage.unit.no/nifu-xmlui/handle/11250/2737339>

⁵ Akademiet for yngre forskere (2021): «Karriere etter korona: En studie av hvordan koronapandemien har påvirket yngre forskere i Norge» - lastet ned fra: <https://akademietforyngreforskere.no/wp-content/uploads/2021/06/Ayf-Karriere-etter-korona-2021-PRINT.pdf>

Akademiet for yngre forskere

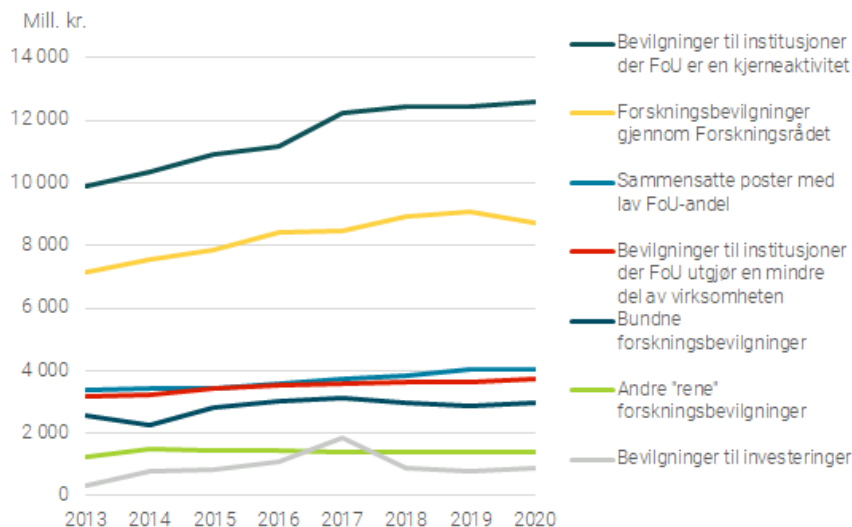
som et tungtveiende vurderingskriterium ved søknader om forskningsfinansiering og akademiske stillinger.

Finansieringssystemet

Figur hentet fra NIFU, Statsbudsjettanalysen 2021⁶

Siden årtusensskiftet har det samlet vært en betydelig realvekst i bevilningene til FoU, noe vi mener er en positiv utvikling. Likevel er det fortsatt et stykke igjen til å nå målet om at FoU-innsatsen i Norge skal utgjøre 3 prosent av bruttonasjonalproduktet.

Figur hentet fra NIFU: Statsbudsjettanalysen 2021

Bevilgningene er økt både til institusjoner der FoU er kjernevirksomhet og til Forskningsrådet. Man

⁶ NIFU (2020): «Statsbudsjettet 2021: Forskning og høyere utdanning i budsjettproposisjonen for 2021», NIFU-innsikt 2020:11. Lastet ned fra: <https://nifu.brage.unit.no/nifu-xmlui/handle/11250/2688957>

kan imidlertid stille spørsmål om økningen i antall søknader til NFR de siste årene er den beste måten å allokere forskningsmidler på. Forskerne legger ned enormt mye arbeid i hver enkelt søknad, og innvilgelsesprosenten er svært lav. AYF mener NFR bør vurdere å innføre en totrinns søknadsprosedyre, der første runde innebærer en kortere søknad med et forenklet budsjett, med karantene for søknader av lavere kvalitet slik det praktiseres av ERC. Om for eksempel bare en tredjedel av søknadene gikk videre til andre runde, med en mer omfattende prosjektbeskrivelse, ville verdifulle ressurser vært spart.

Utfordringer knyttet til oppdragsfinansiering.

Sektorprinsippet er viktig i finansieringen av forskningen i Norge. Vi finner imidlertid store forskjeller når det gjelder hvor mye de ulike departementene investerer i forskning, og i hvor stor grad de kanalisere tilgjengelige midler gjennom Forskningsrådet. Når midlene også tildeles direkte fra departementene eller tilknyttede enheter, mener vi det er avgjørende at dette gjøres på en måte som sikrer forskning av høy kvalitet – blant annet ved bruk av forskningskontrakter, og ved å forme utlysningene på en måte som ikke skaper uheldige hindringer for forskningskvalitet. Det samme gjelder forskningen som er finansiert av næringslivet og industri. Det er rimelig at oppdragsforskning skal gi svar på konkrete utfordringer identifisert av oppdragsgiver, men også denne forskningen må gjennomføres på en faglig forsvarlig måte.

Strukturelle betingelser i UH-sektoren

Det er flere strukturelle betingelser i UH-sektoren og instituttsektoren som skaper utfordringer for å nå målene i LTP.

Ulike betingelser for forskningstid i UH-sektoren. Den viktigste ressursen for forskningen er forskernes tid. Her stiller de ulike UH-institusjonene i Norge ulikt. Mulighetene for å bygge fremragende forskningsmiljøer og gi yngre talentfulle forskere tiden de trenger for å bygge en akademisk karriere, er dermed svært ulike avhengig av hva slags institusjon man jobber ved.

Endringsprosesser i UH-sektoren som truer tid til forskning. Tid til forskning er også knyttet til andre prosesser i sektoren som over tid vil redusere den tilgjengelige tiden til forskning. Eksempelvis har UH-sektoren i de senere årene gått gjennom flere runder med ABE-kutt. Målet med disse kuttene var å oppnå en mer effektivt driftet offentlig sektor. Resultatet er snarere at kvaliteten på den faglige virksomheten svekkes, noe som har blitt påpekt gjentatte ganger av de ansatte i sektoren.⁷ Også andre krav og pålegg som betyr at faglig ansatte må omprioritere tid fra forskning, kan på sikt svekke forskningskapasiteten og –kvaliteten (for eksempel kravet om å bruke to sensorer på eksamen som nå innføres uten at institusjonene gis økte ressurser). Dette er bare to eksempler på prosesser som kan bidra til å svekke forskningskapasiteten og –kvaliteten på sikt.

Tverrfaglighet som løsning og problem. Tverrfaglighet framheves ofte som en viktig forutsetning for svare på de store samfunnsutfordringene. Men tverrfaglighet må ikke bli et symbolsk pålegg. Det er viktig at institusjonene fremmer god disiplinforskning, samtidig som man må legge til rette for at nyskapende tverrfaglighet kan vokse fram, nedenfra og opp. I dagens UH-sektor møter likevel tverrfaglig forskning mange hindringer. De fleste institusjonene er organisert etter disipliner/fagområder, med et økonomi- og styringssystem og administrativ organisering som ofte er

⁷ Khrono (2020): "Kutt til Nokut og ytterligere kutt til Forskningsrådet» Khrono 01.12.2020. Lastet ned fra: <https://khrono.no/kutt-til-nokut-og-ytterligere-kutt-til-forskningsradet/536294>

Akademiet for yngre forskere

til hinder for tverrfaglig samarbeid mellom de ulike enhetene. Særlig er uttellingen for studiepoengsproduksjon til hinder for tverrfaglig undervisningssamarbeid, da det ofte oppstår uklarhet og konflikt rundt hvilken administrativ enhet som skal få den økonomiske uttellingen.

På samme måte kan det også være utfordrende å søke midler fra Forskningsrådet, da vurderingspanelene i Forskningsrådet i stor grad er disiplinbaserte. Dette kan skape usikkerhet om hvorvidt det faglige innholdet i tverrfaglige søknader blir vurdert på riktige premisser.

Ulike betingelser i instituttsektoren. Instituttsektoren er svært mangfoldig, og består av institutter med ulikt eierskap, status, innretning og profil. Selv om det ofte beskrives som at instituttsektoren i hovedsak driver med anvendt forskning, har enkelte av instituttene også en betydelig andel grunnforskning og konkurrerer med UH-institusjonene på disse områdene. De fleste instituttene har imidlertid lav grunnfinansiering, som kan svekke mulighetene for å konkurrere på like vilkår. For eksempel kan dette ha konsekvenser for bibliotekstilgang, der frittstående enkeltinstitutter i mindre grad har råd å betale for å få tilgang til hele databaser. Selv om arbeidet mot åpen tilgang og forskning vil kunne løse dette på lengre sikt, er dette et problem i dag.

Press på den akademiske friheten og yringsfriheten

Akademiet for yngre forskere mener at fri forskning er en grunnpilar for et moderne samfunn og demokrati, og at forskning skal ha en plass i det offentlige ordskiftet for å fremme en kunnskapsstyrt offentlig debatt. Vi ser med uro på utviklingen i en rekke europeiske land, sist vårt naboland Danmark, hvor politikere langt på vei har grepet inn i den akademiske friheten.

Vi må verne fri forskning mot press og maktmisbruk som søker å styre eller sensurere, det være seg fra styresmakter, næringsinteresser eller andre oppdragsgivere. Fri forskning er samtidig helt avhengig av kritikk, men den må ligge i fagdebatten, ikke i forskningens rammebetingelser.

Like før sommeren kom rapporten «[Forskerne og yringsfriheten – om yringsfrihet i academia](#)»⁸ (2021), som en del av Fritt Ords prosjekt om status for yringsfriheten i Norge. Rapporten viser at selv om 9 av 10 norske forskere mener de bør stå helt fritt til å uttale seg om faglige spørsmål, og 7 av 10 at de skal kunne uttale seg fritt om politiske spørsmål, er det en urovekkende stor andel forskere som legger bånd på seg. Rundt 1 av 3 forskere sier de er redd for å bli oppfattet som en politisk aktør, og forskere utviser forsiktighet når de deltar i det offentlige ordskiftet.

Vi vet at dette er særlig utfordrende for yngre forskere, spesielt de som er ansatt i midlertidige stillinger, som av frykt for å redusere mulighetene for videre ansettelse ved institusjonen, kan unnlate å uttale seg, både i kontroversielle faglige spørsmål og om kritikkverdige forhold på arbeidsplassen.¹

Midlertidighet og akademisk yringsfrihet må sees i sammenheng. Et av de viktigste grepene for å bedre vilkårene for yringsfrihet i academia, er å øke andelen faste stillinger.

I tillegg må institusjonen gi forskere sine bedre støtte på dette feltet, slik at de kan delta i kontroversielle debatter uten å frykte for egen sikkerhet, omdømme eller arbeidsforhold.

3. Hva bør videreføres og hva bør endres ved målene i gjeldende langtidsplan?

⁸ Fritt Ord / Mangset m.fl. (2021): «Forskerne og offentligheten – om yringsfrihet i academia», lastet ned fra: <https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/handle/11250/2759833>

Akademiet for yngre forskere

De gjeldende målene i *Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning* er:

- styrket konkurransekraft og innovasjonsevne
- møte store samfunnsutfordringer
- utvikle fagmiljøer av fremragende kvalitet

Dette er gode, langsiktige mål for norsk forskning. Vi er imidlertid usikre på om disse målene i like stor grad ivaretar høyere utdanning. Siden langtidsplanen i all hovedsak handler om forskning, anbefaler vi å vurdere om det bør utarbeides en separat plan for høyere utdanning.

4. Hva bør videreføres og hva bør endres ved prioriteringene i gjeldende langtidsplan?

Gjeldende prioriteringer er:

- Hav
- Klima, miljø og miljøvennlig energi
- Fornøyelse i offentlig sektor og bedre offentlige tjenester
- Muliggjørende og industrielle teknologier
- Samfunnssikkerhet og samhørighet i en globalisert verden

Vi støtter disse overordnede prioriteringene, men foreslår følgende justeringer i prioriteringene “Klima, miljø og miljøvennlig energi” og “Samfunnssikkerhet og samhørighet i en globalisert verden”.

1. Klima, miljø og miljøvennlig energi

Dagens prioritering handler i hovedsak om hvordan nye energiløsninger skal bidra til å løse klima- og miljøutfordringene. Vi mener klima og miljø må sees i et større perspektiv, utover behovet for ny, miljøvennlig energi. Vi mener en revidert LTP i større grad må fokusere på og utvide tematikken knyttet til klima og miljø og naturendringer. Klimaendringene er allerede her, flere av dem er allerede irreversible, og dette vil ha store samfunnsmessige konsekvenser. Vi foreslår derfor å inkludere et punkt om behovet for tverrfaglig forskning på ringvirkningene av klimaendringene for samfunnet, og klimakrisen i et globalt rettferdighetsperspektiv. I tillegg bør grønn omstilling vektlegges.

2. Samfunnssikkerhet og samhørighet i en globalisert verden

Vi foreslår å legge til følgende to underpunkter:

(a) Demokrati, samfunnsforståelse og ytringsfrihet. Her foreslår vi å inkludere (a) behovet for forskning på vitenskapens stilling i møte med politisk polarisering, «fake news», vaksinemotstand og klimafornektelse, og (b) rollen til norsk språk i et velfungerende demokrati.

(b) Global kriseberedskap. Her foreslår vi å sette søkelys på (a) grunnforskningens rolle for å løse globale kriser, (b) ekspertenes, byråkratenes og politikernes rolle i krisehåndteringen, og (c) samfunnsmessige ettervirkninger og endringer som følge av COVID-19-pandemien.

7. Hvis det skal utvikles virkemidler for samfunnsoppdrag/«missions» i Norge, hvordan bør de være innrettet, og på hvilke områder er samfunnsoppdrag særlig aktuelt?

Akademiet for yngre forskere

Først anbefaler vi at det innarbeides et norsk ord for *missions*, for eksempel *samfunnsutfordringer* eller *samfunnsoppdrag*, siden «missions» er et ord som virker fremmedgjørende.

Ved en eventuell innføring av «missions», er det viktig at det fremdeles bevilges tilstrekkelige midler til grunnforskning, det vil si nysgjerrighetsdrevet forskning der kvalitet er eneste kriterium.

Det er også viktig med en god og grundig prosess rundt utvelgelsen av «missions». Disse valgene bør ikke fattes bare fra politisk hold. Forskere fra ulike felt, inkludert yngre forskere, bør spille en viktig rolle i utvelgelsen.

I utvelgelsen er det viktig at det ikke bare tas hensyn til hvilke utfordringer som er *viktige*. Dersom det hersker enighet om at en utfordring er viktig, er det sannsynlig at et stort antall forskere allerede arbeider med tematikken både i Norge og internasjonalt. For at en satsning skal utgjøre en størst mulig forskjell, må vi ikke bare spørre oss om hva som er svært viktig, men også hvilke områder det finnes lite forskning på, og som vi i Norge kan stå i en særlig god posisjon til å løse.

En utfordring ved å flytte en større andel forskningsmidler til «missions», er at det vil kunne gjøre utvelgelsen av «missions» til en kamp for å favorisere enkelte forsknings- og næringsområder. En strategi for å motvirke dette, kan være å passe på at «missions» ikke er begrenset til et smalt utsnitt av fagområder, men identifiserer konkrete utfordringer som i prinsippet kan arbeides med fra mange ulike fagfelt og som i sin natur er tverrfaglige. En annen strategi er å velge et sett av «missions» som, samlet sett, ikke har en åpenbar vridning i retning av å sannsynliggjøre forskning på noen felt. Da vil en gevinst på ett område kunne forventes å motvirkes fra et annet, noe som gir færre insentiver for en interessebasert kamp om valg av «missions».

Forskningsinteresser og næringsinteresser

Et prinsipielt spørsmål som det bør tas stilling til på politisk hold, er arbeidsdelingen mellom Norges forskningsråd og Innovasjon Norge. Slik situasjonen er i dag, arbeider Forskningsrådet i utstrakt grad med finansiering, ikke bare av forskningsprosjekter, men også av innovasjonsprosjekter i næringslivet. Andelen midler fra Forskningsrådet som bevilges til næringslivet har, de siste ti årene, økt fra ca. 15 prosent til ca. 50 prosent.

Her etterspør vi en rolleavklaring. Vi setter også spørsmålstegn ved om Forskningsrådets bestillerkompetanse innen innovasjon i næringslivet er like høy som bestillerkompetansen innen forskning – særlig i lys av at innvilgelsesprosenten for innovasjonsprosjekter er betydelig høyere enn innvilgelsesprosenten for forskningsprosjekter.

8. Hva er det viktigste som kan gjøres for å sikre høy tillit til forskningsbasert kunnskap i befolkningen?

For å sikre høyere tillit til forskningsbasert kunnskap, må forskningens verdier, metoder og innhold formidles til befolkningen i større grad enn i dag. Formidling må anses og anerkjennes formelt som en integrert del av forskningen. AYF foreslår følgende tiltak for å oppnå en større forståelse for hva forskning er, og hva den kan bidra med:

Akademiet for yngre forskere

- Ivareta de grunnleggende verdiene av kritisk tenkning og diskurs i skolen og høyere utdanning.
- Arbeide for bedre kontakt mellom skolen og forskning: Skolen kan benytte seg av forskere i undervisningen (gjennom gjesteopptredener, filmer, podcaster), slik at elever og studenter får innføring i forskning tidlig og direkte fra forskere.
- Skape gode rammer og insentiver for formidling i alle forskningsinstitusjoner ved å anerkjenne at formidling er en tid- og ressurskrevende aktivitet som må prioriteres på lik linje med andre oppgaver. Dette bør inkludere utvikling av nye formidlingsmetoder.
- Fri forskning og formidling bør ses i sammenheng med en ytringsfrihet under press og andre samfunnsutfordringer. Forskning er mer enn konkrete resultater eller løsninger. Den fører også til ny forståelse, dypere innsikt, korrigering eller nyansering av standpunkter, og dermed også til nye krise- og konfliktløsninger.

9. Andre innspill

Beholde og videreutvikle norsk som fagspråk.

Den reviderte langtidsplanen må ta høyde for at norsk fortsatt skal være det primære fag- og administrasjonsspråket i norsk academia. Academia spiller en viktig rolle i å sikre og videreutvikle norske språk i seg selv. I tillegg er norsk som fagspråk viktig for å sikre at forskningen er samfunnsrelevant for bedrifter og andre aktører som har norsk som dagligspråk, og vesentlig for at vi evner å formidle forskning til resten av samfunnet.

Å ha norsk som fagspråk står ikke i motsetning til mer internasjonalisering, som vi mener en positiv utvikling i norsk forskning og høyere utdanning. Vi foreslår derfor en lovfestet rett til *gratis* norskopplæring for fremmedspråklige ansatte. I vår rapport [«Rom for mangfold i academia»](#) (2018)⁹ viser vi at det er stor variasjon i tilbudene som denne gruppen mottar. Hele 40 prosent av respondentene i vår undersøkelse mottok ikke tilbud om norskopplæring. Rapporten viste også at det er et stort ønske om mer støtte til norskopplæring. Mer og bedre språkopplæring vil derfor være et viktig tiltak for å inkludere fremmedspråklige ansatte i norsk academia, og bidra til å øke kvaliteten på norsk forskning.

Vi støtter derfor [initiativet til blant annet Høyskolen i Vestlandet](#)¹⁰ om at norsk som fagspråk bør være et fokusområde i den nye langtidsplanen.

⁹ Akademiet for yngre forskere (2019): «Rom for mangfold i academia? En surveyundersøkelse om internasjonalisering, diskriminering og seksuell trakassering blant yngre forskere i Norge». Lastet ned fra: <https://akademietforyngreforskere.no/wp-content/uploads/2019/09/Rom-for-mangfold-i-akademia-En-rapport-fra-Akademiet-for-yngre-forskere-2019.pdf> ¹⁰Khrono 14.07.2021: «Vil ha ein nasjonal offensiv for norsk fagspråk». Lastet ned fra: <https://khrono.no/vil-ha-ein-nasjonal-offensiv-for-norsk-fagsprak/594111>

¹⁰Khrono 14.07.2021: «Vil ha ein nasjonal offensiv for norsk fagspråk». Lastet ned fra: <https://khrono.no/vil-ha-ein-nasjonal-offensiv-for-norsk-fagsprak/594111>